

KUNTAINFO

Helsinki 31.1.2017

2/2017

Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Ministeriö pyrkii tällä suosituksella ohjaamaan laittomasti maassa oleskelevat ensisijaisesti kuntiin, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt tapauskohtaisesti arvioivat kokonaisuutena mitä välttämätöntä tukea ja huolenpitoa sekä palvelua henkilö tarvitsee. Apua tulisi ensisijaisesti antaa palveluna tai maksusitoumuksena. Kuntien on aina selvitettävä henkilön oleskeluoikeus Maahanmuuton tilannekeskuksesta sekä ohjattava laittomasti maassa oleskeleva vapaaehtoisen paluun järjestelmään.

Laittomasti maassa oleskelevilla tarkoitetaan tässä yhteydessä henkilöitä, joilla ei ole ulkomaalaislain mukaan oikeutta oleskella Suomessa. Turvapaikanhakijan oleskelu Suomessa muuttuu laittomaksi siinä vaiheessa, kun turvapaikkahakemukseen tehty kielteinen ratkaisu on saanut lainvoiman tai on tehty täytäntöönpanokelpoinen päätös maasta poistamiseksi. Henkilöt eivät ole enää vastaanottopalvelujen piirissä.

Vastaanottopalveluiden päättyminen

Vastaanottopalvelujen kestosta säädetään vastaanottolain 14 a §:ssä. Palvelujen kesto vaihtelee tapauksittain. Oikeus vastaanottopalveluihin päättyy ilman huoltajia olevia lapsia lukuun ottamatta, jos ulkomaalainen voisi avustettuna palata kotimaahansa käyttäen hyväksi vapaaehtoisen paluun järjestelmää. Pääsäännön mukaan ulkomaalaiselle, joka ei palaa vapaaehtoisesti, annetaan vastaanottopalveluja enintään 30 päivää sen jälkeen, kun päätös maasta poistamisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ja poliisi on ilmoittanut vastaanottokeskukselle, että täytäntöönpano viranomais-toimin ei ole mahdollista.

Tietoja vastaanottopalvelujen päättymisestä saa Maahanmuuttoviraston vastaanottoyksikön tilannekeskuksesta. Tilannekeskus päivystää ma-pe klo 8-18 ja viikonloppuisin sekä pyhäpäivinä klo 12-18. Sähköposti on tilannekeskus@migri.fi ja puhelin 0295 433 044.

Alla käsitellään viranomaisten vastuunjakoja koskien kiireellisiä palveluja niiden kansainvälistä suojelua hakaneiden osalta, joilta vastaanottopalvelut ovat päättyneet.

Terveydenhuolto

Oikeus saada kiireellistä hoitoa

Terveydenhuoltolain 50 §:n mukaan julkisen terveydenhuollon on aina annettava kiireellistä hoitoa kaikille sitä tarvitseville riippumatta siitä, onko henkilö kunnan asukas tai onko hänellä oikeus muulla perusteella terveyspalveluihin.

Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan:

- äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa. Näissä tapauksissa hoidon aloittamista ei voida pitkittää ilman, että sairaus pahenee tai vamma vaikeutuu.
- kiireellistä suun terveydenhuoltoa, mielenterveyshoitoa, päihdehoitoa ja psykososiaalista tukea.

Yleensä kiireellisen hoidon tarpeen arviointi tapahtuu terveydenhuollon päivystyksyksikössä. Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi potilaan kiireellisen hoidon tarpeen. Kyse on lääketieteellisestä arviosta, joka perustuu potilaan terveydentilaan ja kansallisiin hoitokäytäntöihin.

Henkilön, jolla ei ole oleskelulupaa ja kuntapaikkaa Suomessa, on maksettava kiireellisen hoidon kustannukset itse täysimääräisinä.

Kunnalla on mahdollisuus omalla päätöksellään myöntää laittomasti maassa oleville tätä ohjetta laajempia palveluita.

Kiireettömän hoidon antaminen

Osalla laittomasti maassa oleskelevilla henkilöillä, joiden vastaanottopalvelut ovat päättyneet, on tarve myös kiireettömään hoitoon. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää julkisen terveydenhuollon palveluja henkilölle, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa ellei häneen sovelleta EU-lainsäädäntöä tai kansainvälistä sosiaaliturvasopimusta.

Jos laittomasti maassa olevalle henkilölle annetaan kiireetöntä hoitoa julkisessa terveydenhuollossa, potilas maksaa itse hoidon täydet kustannukset.

Sosiaalihuolto

Mikäli laittomasti maassa oleskeleva henkilö ei enää saa vastaanottopalveluita ja hän tarvitsee välttämätöntä kiireellistä apua, hänet tulisi ensisijaisesti ohjata kuntaan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Kunnat selvittävät tukea hakevan oleskeluoikeuden Maahanmuuttoviraston tilannekeskuksesta. Kuntien tulisi huolehtia mahdollisuuksien mukaan siitä,

että mahdollisesti annettavaan hätämajoituspalveluun sisältyisi myös ruoka ja mahdollisesti muukin akuutti apu.

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 §:ssä säädetään jokaisen kunnassa oleskelevan henkilön oikeudesta kiireelliseen sosiaalihooltoon. Säännöksen mukaan jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa hänen yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muussa kuin kiireellisessä tapauksessa riittävät sosiaalihoillon palvelut järjestetään henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa. Sosiaalihooltolain mukaista kiireellistä sosiaalipalvelua haetaan oleskelukunnasta.

Sosiaalipäivystyksestä säädetään sosiaalihooltolain 29 §:ssä. Sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen ja muiden tukitoimien järjestämistä siten, että henkilön tarvitsema välitön turva ja huolenpito voidaan antaa erilaisissa sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteissa vuorokauden ajasta riippumatta. Päivystys on toteutettava siten, että palveluun voi saada yhteyden ympäri vuorokauden.

Tilapäisen asumisen ja muun kiireellisen sosiaalihoillon järjestäminen

Sosiaalihooltolain 21 §:n mukaan tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tilapäisen asumisen järjestäminen liittyy erilaisiin kriisitilanteisiin ja tavoitteena on löytää henkilön tilanteeseen tarkoituksenmukainen ratkaisu. Tilanteessa tulee arvioida myös muu sosiaalihoillon kiireellisen avun tarve. Arvion henkilön tarvitsemista kiireellisistä palveluista tekee aina sosiaalihoillon ammattihenkilö.

Kyseeseen voi tulla esimerkiksi niin sanottuna hätämajoituksena yösijan järjestäminen myös ilman oleskeluoikeutta maassa olevalle henkilölle. Välttämättömään huolenpitoon liittyvään kiireelliseen sosiaalihooltoon voi kuulua myös ruoasta, vaatteista ja välttämättömistä lääkkeistä huolehtiminen. Kiireellistenkin sosiaalipalvelujen antamisesta on annettava asiakkaalle valituskelpoinen päätös ja oikaisuvaatimusohjeet.

Laittomasti maassa oleskelevilla lapsilla on oikeus lastensuojelulain mukaisiin palveluihin. Ohje turvapaikanhakijoiden oikeudesta lastensuojelun palveluihin on annettu 15.4.2016

http://stm.fi/documents/1271139/2044491/Kuntainfo_2_2016.pdf/98d97a41-10e6-40d0-a5f9-9eb6bcb53d70

Kunnan ja Kelan välinen työnjako

Ensisijaisesti laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen avun tarpeeseen vastataan kunnissa. Mikäli henkilö hakeutuu omatoimisesti Kelaan, Kela tarkistaa henkilön oleskeluoikeuden ulkomaalais-

rekisteristä ja ratkaisee, onko henkilöllä oikeutta toimeentulotukeen. Kiireellisen sosiaalihuollon tarpeessa olevat asiakkaat Kela ohjaa kuntaan, jossa tehdään kokonaisarvio henkilön avun tarpeesta. Hätmajoituksen yhteydessä tarjottava ruoka ja muu aineellinen apu ovat ensisijaisia tukimuotoja. Kela ohjaa laittomasti maassa oleskelevat vapaaehtoisen paluun järjestelmään.

Kunnan oikeus kustannusten korvaukseen

Kansaneläkelaitos korvaa kunnalle tai kuntayhtymälle aiheutuneet kustannukset kiireellisestä sairaanhoidosta, joka on annettu henkilölle, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa ja jonka hoidosta aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu perittyä asiakkaalta. Korvaus perustuu rajat ylittävstä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 20 §:ään.

Kansaneläkelaitoksen korvauksen saaminen edellyttää, että kunta tai kuntayhtymä on yrittänyt periä sairaanhoidon kustannuksia asiakkaalta tai muualta (esim. vakuutusyhtiö). Kansaneläkelaitokselta korvausta hakiessaan kunnan tai kuntayhtymän on osoitettava, että sairaanhoidon kustannuksia on yritetty periä potilaalta itseltään tai muulta taholta esimerkiksi maksumuistutuksella. Käytännössä valtion korvausta voidaan hakea, jos tuloksetta on pyritty selvittämään henkilön henkilöllisyyttä tai osoitetta perinnän toteuttamiseksi.

Kunnat ja kuntayhtymät hakevat korvausta paperisella lomakkeella Y31. Kelan nettisivulla (kela.fi) on julkiselle terveydenhuollolle tarkoitettu ohje valtion korvauksesta ja sen saamisen edellytyksistä.

Valtio korvaa vain kiireellisen sairaanhoidon. Jos kunta on päättänyt laajemmasta palveluvalikoidista, se vastaa siitä aiheutuvista kustannuksista kokonaan itse.

Kunnalla on myös mahdollisuus päättää luopua laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annettavan kiireellisen sairaanhoidon todellisten kustannusten perimisestä, mutta siinä tapauksessa kunnalla ei ole oikeutta valtion korvaukseen.

Tällä hetkellä valtio ei erikseen korvaa kunnille laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden sosiaalipalveluja, vaan ne sisältyvät kunnan peruspalvelujen järjestämiseen maksettavaan valtionosuuteen. Vuonna 2017 tullaan säätämään asetuksella kuntien kustannusten korvaamisesta kiireellisistä sosiaalipalveluista.

Ohjaus palautusjärjestelmän piiriin

Kunnan viranomaiset ohjaavat laittomasti maassa oleskelevat maahanmuuttoviranomaisten puoleen. Vapaaehtoisen paluun järjestelmässä kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle voidaan korvata kohtuulliset muuttokustannukset ja maksaa avustusta, jos hän poistuu maasta vapaaehtoisesti.

Lisätietoa vapaaehtoisesta paluusta ja sen hakemisesta:

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/paluu_kotimaahan

http://www.migri.fi/download/60989_vapaaehtoinen_paluu_esite_fi.pdf?f1931d60a1d1d388

Lisätietoja:

Sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, p. 02951 63286

Sosiaalineuvos Marjo Malja, p. 02951 63581 (sosiaalipalvelut, lastensuojelu)

Neuvotteleva virkamies Sanna Pekkarinen, p. 02951 63434 (toimeentulotuki)

Erityisasiantuntija Anne Arvonon, p. 02951 63285 (terveyspalvelut)

